

ઘોરણું : 12

ગુજરાતી

પાઠ : 22

ભાગી

સ્વાધ્યાત્મ

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના એક-એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો :

(1) ભાણીએ કપડાં ધોવાનો કયો સમય પસંદ કર્યો છે?

➤ ભાણી કપડાં ધોવા માટે અંધારી રાતનો સમય પસંદ કર્યો.

(2) ભાદરને કંદે કપડાં ધોતી ભાણીની શી મુંજવણ
છે?

➤ ભાદરને કંદે કપડાં ધોતી ભાલીની મુંજવણ એ છે
કે એનાં સાવ ચીંથરેહાલ કપડાંને જોરથી પછાડીને
ધોવાં શી રીત?

પ્રશ્ન 2. નીચેના પ્રશ્નોના બે – ત્રણ વાક્યમાં ઉત્તર લખો :

- (1) 'વસ્તર વિનાની....કેમ મો'લાતું' આ પંક્તિ પાછળનો કટાક્ષ સ્પષ્ટ કરો.
- 'વસ્તર વિનાની ... કેમ ગોલતું?' આ પંક્તિ ગરીબની લાચારી પર સમાજનું ધ્યાન દોરે છે.

એક બાજુ નિર્વસ્ત સીને પોતાની આબરૂ
કેમ ફાંકવી એ મૂંડવણ છે, બીજુ બાજુ દેશોમાં કે મહેલોમાં
રહેતા લોકો પાસે પહેરવા એટલાં થયું છે કે એની આબરૂ
આપોઆપ સચવાઈ જય છે. સુખી માણસ જો સંવેદનીલ
ન હોય ને ગરીબને મદ્દ કરવાની સહનુભૂતિ ધરાવતો ન
હોય, તો એવા સુખી માણસોના મહેલો શા કામના? – એ
કરાક્ષ આ પંક્તિ દ્વારા સ્પષ્ટ થાય છે.

પ્રશ્ન 3. નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો :

(1) ભાડીની કરુણ પરિસ્થિતિનું વર્ણન કરો.

➤ ભાડી ગરીબાઈમાં જીવતી અત્યંત કંગાળ કન્યા છે. તેની પાસે કપડાં ધોવા સાબુ પણ નથી. તે માર્ગિલીઝીને સાબુ એકઠો કરે છે. અંધારી રાતે ભાડર નદીમાં કપસી ધોવા જાય છે, કારણ કે એની પાસે અંગા ઢાંકવા માત્ર ત્રણ વસ્ત્રો છે :

જુનો સાડલો, ચણિયો અને ચોળી. આ વસ્ત્રો
સાવ જુણ્ણ છે. સ્થીસહંજ લજ્જાને કારણે તે અંધારી રાતે
કપડાં ઘોવા જાય છે. ઓફણું ઓફી ચણિયો ધુએ છે, પણી
એ ભીનો ચણિયો પહેરી ઓફણું ધુએ છે. આવા સમગ્રે
અર્ધનાન સ્થિતિમાં તેને ક્રોઇ જોતું તો નથી ને? – એવી
લીતશી ચારે તરફ જુએ છે. એના અંગેઅંગમાંથી એનો
આત્મા જાણે રડે છે!

કપડાં ધોતી વખતે ત્રણ જીર્ણ વસ્ત્રો સિવાય તેની
પાસે કોઈ અન્ય વસ્ત્ર નથી. કપડાં ધોઈને પાછી વણતી એ
કન્યા ઠંડીશી ધૂજતી ધૂજતી, કાચા સંતાડતી, ડેસ, ડેલાં, ગોથાં
ખાતી, જેમ તેમ પોતાના કૂબા સુધી તો પહોંચે છે, પણ તરત
જ તે શરીરની સમતુલા ગુમાવે છે અને ત્યાં જ પટકાઈ પડે
છે. કવિએ ‘પટકાણી’ સાથે ‘રંકની રાણી’ કહીને માત્ર પ્રાસ
નથી મેળવ્યો, પણ ભાણી પ્રત્યે કરુણા જગાડે એવી તેની
દરિદ્ર અવસ્થા, વિવશતા અને લાચારી દર્શાવી છે.

(2) કાવ્યમાં આલેખાયેતી સામાજિક આર્થિક વિષમતા વર્ણવો.

➤ સામાજિક-આર્થિક વિષમતા એ આપણા સમાજનું મોટું દૃષ્ટા છે. એક બાજુ સુખવૈભવમાં મહાલતો વર્ગ છે, તો બીજુ બાજુ 'ભાણી' જેવી અતિશાય દરિદ્ર અવસ્થા ભોગવતો વર્ગ છે. 'ભાણી' કાવ્યમાં ભાણી પાસે અંગ પર પહેરવા પૂરતાં કપડાં નથી, ચીલડાં કેચીને એ (કુટુંબના સૌ સભ્યોનાં) પેટ ભરે છે.

એની પાસે ફાટેલાં અને મેલાંદાર કપડાં ધોવા માટે
સાબુ પણ નથી. પોતાની આબરુ સાચવવા ક્રેઇની પાસેથી
માર્ગિલીખીને લાવેલ સાબુથી કપડાં તો ધુએ છે, પણ એ
માટે ઓફણું ઓફીને પહેલાં ચાણિયો ધુએ છે. પણી એ
ભીનો ચાણિયો પહેરી ઓફણું ધુએ છે. એવા સમયે તેને
પોતાની લાખ ટકાની આબરુ સાચવવાની છે એટલે તે
બીતી બીતી ચારે તરફ જુએ છે.

રખેને કોઈ તેને જોતું તો નથી ને! આ ગરીબ કન્યા
ઠંડીમાં ધૂજતી, કાચા સંતાડતી, ઠેસ, ઠેબાં, ગોથાં ખાતી
પોતાના ફૂબા સુધી પહોંચતાં જ પટકાઈ પડે છે. અહીં આ
કંગાળ દરિદ્ર કન્યાની ગરીબાઈની પરાકાણ જોવા મળે છે.
આવી કરુણાજનક પરિસ્થિતિ જોતાં વૈભવશાળી મહેલો કેમ
તૂટી પડતા નથી, એવો પ્રશ્ન મનમાં થાય એ સ્વાભાવિક છે.
દ્રોગમાં, કવિઓ કાવ્યમાં ભાણીના પાત્ર દ્વારા સામાજિક-આર્થિક
વિષમતાને તાદૃશ કરી છે.

Thanks

For watching